БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО

Р Е Ц Е Н З И Я

От проф. д-р Александър Асенов Воденичаров,
научна специалност „Административно право и административен процес”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Административно право и административен процес” в Института за държавата и правото при БАН

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-09-106 от 02.11.2015 г. на Директора на ИДП при БАН

Автор на дисертационния труд : Живка Стоянова Матеева

Тема на дисертационния труд: Административноправна защита на личните данни

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към секция „Публичноправни науки“ на Института за държавата и правото при БАН по *научна специалност* „Административно право и административен процес” съгласно Заповед на Директора на ИДП при БАН № РД-09-69/16.10.2013 г. Обучението е осъществено в докторантура на самостоятелна подготовка.

Живка Матеева е родена на 20 септември 1975 г. През 1999 г. е завършила бакалавърска степен по „Стопанско управление“ и специалност „Право” в Юридическия факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър” от 2003 г. Впоследствие има следдипломна квалификация по „Граничен контрол и фирмена сигурност” във ВСУ. До 2007 г. работи в администрацията на ВСУ и хоноруван асистент по Административно право и административен процес. От 2009 г. е редовен асистент в катедра „Правни науки“ при Икономически университет – Варна.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е **удачно структуриран в правно-логическа последователност** в три глави, увод, заключение и литературна справка. Разработен е в обем от 223 страници. Прегледът на използваната литература показва, че съдържащите се в библиографската справка литературни източници имат пряко отношение към темата на дисертацията. При разработване на изследваните проблеми докторантката показва отлична ориентация в наличните изследвания в административно - правната доктрина, оценките на състоянието и възможностите за решаването на изследвания проблем.

Изследванията, предмет на дисертационния труд са **с подчертана актуалност.** Защитата на личните данни придобива все по-голяма значимост през последните 10 години във връзка с премахването на физическите граници между държавите, бързото технологично развитие и глобализацията в комуникацията, позволяващи на публичните органи и частните дружества да използват и обработват огромни бази данни с лична информация при упражняване на дейността си. В това отношение

особено силно значение придобива контролната дейност на държавния орган, като основно средство за контролиране и предотвратяване на неправомерното използване на личната информация на физическите лица. Докторантката сполучливо разглежда поставените въпроси и проблеми, касаещи административноправната защита на личните данни и по-специално необходимостта от по-нататъшна реформа в тази сфера.

Достойнство на труда е **практическата му значимост**. Изследваните въпроси са непосредствено свързани с необходимостта от цялостно изясняване на проблемите, отнасящи се до защитата на данните в тяхната взаимовръзка, предвид повишеното обществено внимание. **Конкретните предложения *de lege ferenda*** способстват за усъвършенстване на нормативната уредба в областта на личните данни с цел по-голяма яснота и разбираемост за гражданите и намаляване на рисковете от неблагоприятното въздействие върху личната неприкосновеност на физическите лица.

Научно-приложните резултати и навременността на дисертацията са свързани и с европейските изисквания и стандарти в контролната дейност на компетентните държавни органи при своевременното разкриване и санкциониране на нарушителите от недобросъвестния достъп до лични данни. Тези въпроси са предмет на редица общностни актове. Те са обект на разглеждане и в голям брой решения на Съда на Европейския съюз, като за пример може да се посочи най-актуалното съдебно решение от последния месец - *Case C-362/14, 15 October 2015 (Schrems).*

Следва да се отбележи, че представеният дисертационен труд е **първото в юридическата теория цялостно изследване** на административноправната защита на личните данни. Последователно в него аргументирано се разкриват отделните етапи в реализирането на тази

специфична контролна дейност, тяхното вътрешно юридическо съдържание и взаимовръзката им. По този начин се запълва една съществуваща празнота в юридическата доктрина.

Предметът на изследването е напълно осъществен. Разкрито е юридическото съдържание на основните понятия, свързани със защитата на личните данни, детайлно са анализирани универсалните принципи, аналитично са очертани общите и специфичните характеристики на специализирания административен контрол и другите видове контрол в областта на личните данни.

Обосновано в дисертацията се разкрива правното положение на Комисията за защита на личните данни, юридическата характеристика на актовете, които тя издава. Изследват се спецификите на администраторите на лични данни и конкретните техни задължения. В тези случаи се откроява способността на докторантката да аргументира и поддържа своите становища. Чрез анализа на същността, задачите и тенденциите за развитие на предмета на дисертационния труд се постига яснота в новите моменти на защитата на личните данни, както и се спомага за по-доброто познаване и точното практическо прилагане на приетите норми в разглежданата материя.

3. Аналитична характеристика на дисертационния труд

Глава първа има въвеждащ характер и е посветена на правната същност на понятието „лични данни“.

В параграф първи е разкрит правноюридическият генезис на определението за лични данни от приемането на Закона за защита на личните данни през 2002 г. Убедително се обосновават основните градивни елемента на правното понятие, които са тясно свързани един с

друг. Следва да се оцени тезата на докторантката, че понятието се нуждае от прецизиране с цел да се избегнат двусмислиците в тълкуването, водещи до конкуриращи претенции и разногласия. Изясняването на специфичните признаци е абсолютно необходимо за разбиране на специалната уредба за защита на личните данни по Закона за достъп до обществената информация, Закона за защита на класифицираната информация, Закона за търговския регистър и др. В този случай ще се постигне справедлив баланс между защитени конкуриращи се ценности и защитата ще се реализира при условията и реда на Закона за защита на личните данни.

В параграф втори е доразвито виждането на въпроса какво трябва да се разбира под същност на правото на лична информация, като са посочени основните белези и разликата от друга защитена информация. Това е особено съществено, предвид правната му същност, като част от основното право, изрично уредено в чл. 32 от Конституцията. Нарушаването на правото на личността във връзка с разкриването на личните й данни е посегателство върху неприкосновеността на личния живот. В това отношение се извежда становището, че защитата на личната информация е публично задължение, произтичащо пряко от закона, на което съответства правото на физическото лице да иска предприемането на определени действия.

Аналитично в дисертационния труд се обсъждат и конкуриращите се права в тяхната систематична и функционална връзка. Поначало тези права не са в конфликт, но могат да се посочат случаи на конкуренция между правото на достъп до обществена информация, свободата на словото и защитата на личните данни, като в тези случаи с упражняване на едното се възпрепятства другото. На базата на теоретичния анализ на

защитените конституционни ценности са посочени аргументи за промени в закони, които са пряко свързани със защитата на личните данни.

В параграф трети са систематизирани и анализирани основните принципи за защита на личните данни, като са групирани на общи и специални. С подчертана практическа значимост е предложеното въвеждане и закрепване в една цялостна рамка на допълнителни нови елементи като принципи за защита на личния живот още при проектирането, отчетността и специализирана защита на децата. Принципите служат като основа за тълкуване в спорни случаи между конкуриращи се права, както и за преценка за наличие на нарушения на изискването за законосъобразна, добросъвестна и прозрачна обработка на данни. Чрез тях ще се избегнат ограниченията на трансграничните потоци от лични данни между държавите-членки на Европейския съюз с различни стандарти и ще спомогнат за намаляване на риска от злоупотреби с лични данни.

Редица нови въпроси, свързани с органите и субектите на административноправна защита на личните данни се повдигат в глава втора.

В параграф първи се изследва задълбочено правният статут на Комисията за защита на личните данни и по-специално на нейната контролна компетентност. Това е особено съществено, предвид правната й същност на независим държавен орган със специална (функционална) компетентност, който осъществява управление и контрол спрямо дейността по защитата на личните данни. Достойнство на дисертацията са предложените класификации на правомощията на комисията и на юридическите актове, които тя издава.

В параграф втори са разяснени понятията „администратор на лични данни“ и „обработващ лични данни“. Това е от особено значение за прилагането на Закона за защита на личните данни, тъй като служат за определяне на отговорностите на лицата, ангажирани с обработването на личните данни. Удачно се посочват и критериите за разграничението на двете понятия, предвид растящата тенденция към обработването на данните във всички сектори на живота.

Обстоятелствено са очертани задълженията на администраторите на лични данни, като са обединени в три основни групи. С подчертана практическа значимост е направеното предложение – обучението да се предвиди като задължение на администраторите преди да се впишат в регистъра, а не като възможност на Комисията за защита на личните данни.

В глава трета се изследва същността на контрола за спазване на законодателството за защита на личните данни и отговорността за нарушаването й.

В параграф първи се подлага на критичен анализ контролът, като се правят изводи за често срещани законови несъвършенства, вътрешни противоречия в норми от различни актове, липса на законова координираност в правомощията на контролните органи. Интерес представлява поддържаното становище, че комисията се нуждае от изграждане на местни звена за контрол при извършването на предварителни и периодични проверки по спазването на закона. Конкретното предложение ще способства за ефективна контролна дейност на комисията и прецизиране на законодателството с цел повишаване и засилване институционалното въздействие върху големите администратори на лични данни и осъществяване на пълноценна

информационно-образователна дейност сред различните обществени групи във връзка със защитата на техните лични данни.

Достойнство на труда е разкриването на правната природа на производствата, осъществявани от комисията. Това е особено съществено, предвид концепцията на производствата и са база за по-бързото решаване на проблемите в областта на личните данни.

В параграф втори са очертани и изведени съществените белези на видовете юридическа отговорност, която администраторът може да носи. По този начин се обогатяват различните страни от административноправната защита на личните данни. В това отношение приоритетно значение има административнонаказателната отговорност за извършени нарушения в сферата на личните данни.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Налице са шест публикации в областта на изследваната материя в дисертационния труд. Две от публикациите са доклади, отпечатани в сборници от научни конференции. Останалите са самостоятелни статии, една от които е издадена в международен журнал, а друга в авторитетно специализирано списание. Те отразяват получените научнопрактически резултати и ги разпространяват в научната юридическа литература.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът съдържа всички необходими елементи, отговаря на изискванията и отразява пълно и прецизно съдържанието на дисертационния труд.

6. Критични бележки и препоръки

На фона на моята като изцяло положителна оценка за научната продукция и дейността на докторантката, бих искал да отправя следните бележки и препоръки:

Прави впечатление, че някои от разглежданите моменти от правния статут на Комисията за защита на личните данни и по специално частта за държавните служители (стр.79-84) са по-широко и задълбочено изследвани. Разбира се, те са в голяма степен свързани с усилията на авторката за постигане на изчерпателност и задълбоченост в научното изследване.

Струва ми се, че дисертацията би спечелила, ако точните и прецизни изводи в нея се илюстрират с повече примери от решенията на Административен съд – София град и Върховния административен съд.

Като препоръка за бъдещите изследвания на дисертанта може да се посочи възможността за реализиране на отговорност на комисията при условията и по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

Тези бележки нямат съществено значение и не намаляват научно-приложната стойност на представената дисертация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обсъжданият научен труд показва категорично, че дисертантката притежава **задълбочени теоретични знания** в областта на публичноправните науки. Това особено силно проличава в административното право и административния процес.

Проучванията в труда, извеждането на научни изводи, аргументирането на поддържаните становища, изразяването на критично

отношение по дадени въпроси и др. ясно показват, че кандидатката притежава **способност за самостоятелни научни изследвания.**

Изхождайки от гореизложеното, считам, че представяният дисертационен труд на Живка Матеева **отговаря напълно на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав** в Република България и чл. 27 от Правилника за прилаганото му. Ето защо убедено **предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Живка Стоянова Матеева образователната и научна степен „Доктор".**

29 ноември 2015г.

РЕЦЕНЗЕНТ :
(проф. д-р Александър Воденичаров)